

OPINNÄYTETYÖ

Yhteisöllisyyden lisääminen ulkotoiminnan keinoin alakoulun arjessa

Heli Ahlqvist

Yhteisöpedagogi

(210 op)

5/2025

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus

Tekijä: Heli Ahlqvist

Opinnäytetyön nimi: Yhteisöllisyyden lisääminen ulkotoiminnan keinoin alakoulun arjessa

Sivumäärä: 36 ja 2 liitesivua

Työn ohjaaja: Satu Riikonen

Työn tilaaja: Kantvikin koulu, Sanna Sankala

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaisten ulkotoimintatapojen avulla tilaaja saisi lisättyä yhteisöllisyyttä alakoulun arkeen.

Opinnäytetyön tilaajana toimiva Kantvikin koulu, sijaitsee luonnon läheisyydessä Kirkkonummella ja on yksi kunnan kymmenestä suomenkielisestä peruskoulusta. Kantvikin koulun toiminta-ajatuksessa esiin nousee muun muassa lähiympäristön arvostaminen. Tilaajalla oli tarve saada yhteisöllisyyttä lisäävää ja henkilökunnan työtä tukevaa materiaalia ulkotoiminnan lisäämiseen.

Tietoperustassa tarkasteltiin ympäristökasvatuksen teoreettisia malleja ja erilaisia yhteisöllisyyteen ja ulkotoimintaan liittyviä käsitteitä. Kehittämistyön menetelminä käytettiin kohderyhmän haastatteluja ja benchmarkingia. Puolistrukturoidut teemahaastattelut pidettiin koululla yksilöhaastatteluina, satunnaisesti valikoiduille opettajille ja benchmarking tehtiin vertailemalla Suomen partiolaisten ja 4H-liiton verkossa saatavilla olevia toimintamateriaaleja.

Aineiston tuloksissa kävi ilmi että henkilöstö toivoo työnsä tueksi valmista materiaalia, jota voi helposti hyödyntää luontotoimintaa suunniteltaessa. Kerätyn benchmarking aineiston pohjalta saatiin monipuolista tietoa erilaisista yhteisöllisyyttä lisäävistä luontomenetelmistä, joita voi helposti hyödyntää eri ikäisten lasten kanssa tehtävässä työssä.

Kehittämistyön tuotoksena syntyi tilaajan tarpeeseen, yhteisöllisyyttä lisäävä ulkotoimintaopas henkilöstön työtä tukemaan.

Asiasanat: Yhteisöllisyys, osallisuus, ympäristökasvatus, luontosuhde

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Degree Programme in NGO and Youth Work, Bachelor's Degree

Author: Heli Ahlqvist

Title: Increasing the sense of community through outdoor activities in the day-to-day life of primary school

Number of Pages: 36 and 2 attachment pages

Supervisor: Senior Lecturer Satu Riikonen

Commissioned by: Kantvik school, Sanna Sankala

The purpose of this thesis was to find out what kind of outdoor activities would allow the subscriber to add a sense of community to the everyday life of the primary school.

The thesis was commissioned by Kantvik school. The school is located near in Kirkkonummi, close to nature and is one of the ten Finnish-language comprehensive schools in the municipality.

The knowledge base examined theoretical models of environmental education and various concepts related to communality and outdoor activities. The methods used in the development work were target group interviews and benchmarking. Interviews were conducted at the school with randomly selected teachers and benchmarking was done by comparing the materials available online from the Finnish Scouts and the 4H Federation.

The results indicate that school needs encouraging outdoor education material to increase the sense of community for the use of the personnel. The benchmarking data collected provided versatile information on nature activities methods that can be used in work with children.

As a result of the research was made an outdoor activity guide which was made for encourage the work of the personnel. The purpose of the guide is to help improve the sense of community through nature activities.

Keywords: Community spirit, inclusion, environmental education, relation to nature

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	5
2	KANTVIKIN KOULU.....	7
3	TIETOPERUSTA.....	9
	3.1 Keskeiset käsitteet.....	10
	3.2 Ympäristökasvatuksen malleja	13
4	KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT.....	16
	4.1 Teemahaastattelu	16
	4.2 Benchmarking	18
	4.3 Aineiston analysointimenetelmät.....	20
	4.4 Luotettavuus ja eettisyys.....	21
5	TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI.....	22
	5.1 Ulko-opetuksen nykytila.....	22
	5.2 Esteet luontotoimintaan ryhtymisessä	22
	5.3 Ulkoalueiden hyödyntäminen ja ulko-opetuksen kehittäminen.....	23
	5.4 Benchmarkingin tulokset	24
	5.5 Menetelmäoppaan toteuttaminen	25
6	YHTEENVETO JA TUOTOS	27
	6.1 Yhteenveto	27
	6.2 Tuotos	28
7	POHDINTA.....	31
	LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

Ihminen on osa luontoa ja ympäristöä. Luontoympäristöä onkin pitkään hyödynnetty ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Luonto voi olla merkityksellinen myös nuorille, sillä se voi olla tukemassa myös heidän hyvinvointiaan monin tavoin. (Kiiski, Korhonen, Rissanen & Vertanen 2020, 3.) Näiden edellä mainittujen seikkojen vuoksi, haluan opinnäytetyölläni helpottaa oppilaiden viemistä ulos luontoon ja lisätä yhteisöllisyyttä hyödyntämällä erilaisia luontomenetelmiä. Koulun arki mielletään usein pelkästään sisällä opiskeluksi, missä ainoastaan liikuntatunneilla sekä välitunneilla lähdetään ulkoilemaan. Kuitenkin ulkona oppiminen ja luontoympäristön hyödyntäminen voivat rikastuttaa oppimiskokemuksia ja tarjota uusia näkökulmia eri oppiaineisiin, sekä tarjota ryhmäytymiselle uudet puitteet.

Opinnäytetyöni aihe on ajankohtainen sillä, luonto saattaa olla nykyään joillekin lapsille vieras elementti ja koulupäivän aikana tapahtuva kosketus luontoon edistää luontosuhteen muodostumista. Luonnossa oleskelu tekee hyvää ihmisen psyykkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille, jolloin erilaisia huolia voi olla helpompi kestää. (Laine, & Kettunen, 2018, 6.)

Opinnäytteeni tilaajana toimiva Kantvikin koulu sijaitsee metsien katveessa, mutta lähellä vesistöjä ja tarjoaa upeat puitteet ulkona oppimiselle, tutkimiselle, leikkimiselle ja rauhoittumiselle sekä ryhmäytymiselle. Kantvikin koulussa hyödynnetään lähiluontoa jo nykyisellään paljon, ja opinnäytetyöni tarkoituksena onkin tukea henkilöstöä luomaan arkeen lisää ulkotointia matalalla kynnyksellä, mikä edistää oppilaiden ryhmäytymistä ja yhteisöllisyyttä.

Syksyllä 2024 suoritin koululla kehittävän harjoittelujakson, jonka aikana mm. järjestin yhdessä opettajien kanssa erilaisia ulkotunteja eri luokka-asteiden oppilaille.

Opinnäyte vastaa seuraaviin kysymyksiin:

1. Miten voidaan saada tilaajan tarpeeseen yhteisöllisyyttä lisäävää materiaalia, henkilöstön käyttöön heidän työtään tukemaan?
2. Millaisia yhteisöllisyyttä lisääviä toimintatapoja voitaisiin kerätä ja mistä?

Opinnäytetyössäni perehdytään luontotoimintaa hyödyntäviin tahoihin benchmarkingin avulla ja saadaan myös opettajien ääntä kuuluviin teemahaastatteluiden pohjalta. Tuotoksena syntyvä tilaajan tarpeeseen vastaava luontotoimintamateriaali, antaa henkilöstölle mahdollisuuden hyödyntää sitä yhteisöllisyyden lisäämisessä, hektisen arkityön keskellä.

Tämä opinnäytetyö etenee alla olevan kuvion (kuvio 1) mukaan. Ensin esittelen tilaajan ja kehittämistyön tarvetta, jonka jälkeen kerron aiheeseen liittyvästä tietoperustasta sekä kehittämistyönmenetelmistä. Kun kehittämistyön aineiston oli kerätty, analysoin sen ja lopuksi raportoin tuloksista kerron syntyneestä tuotoksesta.

Kuvio 1: Kehittämistyön prosessin kuvaus.

2 KANTVIKIN KOULU

Tämän kehittämistyön tilaajana toimii Kantvikin koulu, joka sijaitsee Kirkkonummella ja on yksi kunnan kymmenestä suomenkielisestä peruskoulusta. Koulussa on hieman alle 300 oppilasta, vuosiluokilla 1-6. Opettajia koululla on lukuvuonna 2024-2025 yhteensä 17 ja koulunkäynninohjaajia 5. Lisäksi koululle on palkattu hankerahoituksella em. lukuvuodeksi myös kiertävä kouluvalmentaja, joka käy Kantvikin koululla kerran viikossa. Oppilaiden tukena koululla työskentelee myös koulukuraattori, joka on paikalla neljänä päivänä viikossa.

Kantvikin koulu on rakennettu vuonna 1984 ja laajennut myöhemmin vastaamaan kasvavaa oppilasmäärää. Koulu sijaitsee luonnon läheisyydessä ja aivan nurkan takaa aukeaa laaja metsäalue, kuntopolkuineen, kuntoilutelineineen sekä frisbeegolfratoineen. Mahdollisuudet hyödyntää lähiluontoa ovatkin Kantvikissa mainiot. Koulun välittömässä läheisyydessä sijaitsee myös kunnan ylläpitämä lähiliikuntapaikka, jossa on monipuolisesti erilaisia liikuntavälineitä ja mahdollisuuksia urheilla.

Kantvikin koulussa luonto on lähellä. Tilaaja koki, että luontotoiminta voisi olla yksi keino, jolla saisi oppilaita aktivoitua ja saada heitä ryhmäytymään paremmin. Yhtenä ajatuksena olisi, että kouluvalmentaja voisi opettajien ohella toteuttaa lapsille yhteisöllistä, heitä osallistavaa toimintaa sisätilojen lisäksi, myös ulkona. Tilaajalla on tarve saada koottua parhaaksi koetut ulkotoiminnan tavat ja vinkit "yksiin kansiin", ulkotoimintaoppaaksi, joita koko koulun henkilökunta voi hyödyntää ympärivuotisesti ulko-opetuksen ja ryhmäyttämisen tukena. Osa opettajista on toteuttanut ulkoluokkatoimintaa Kantvikissa jo vuosia ja opettajat voivatkin toteuttaa ulkotoimintaa hyvin vapaasti oman mielenkiinnon, jaksamisen ja osaamisen mukaan.

Koulun arjessa opettajat, koulunkäynninohjaajat ja kouluvalmentajat tekevät tiivistä yhteistyötä lasten kanssa. Kiireisessä koulupäivässä on tärkeää, että ulkona tapahtuva toiminta on selkeää ja helposti toteutettavaa. Tällaiset toimintatavat mahdollistavat sen, että henkilökunta voi vauvasta viedä lapset luontoon. Ulkotoiminnan kehittämisessä tulisi keskittyä siihen, että henkilöstö saa käyttöönsä käytännönläheisiä työkaluja, jotka helpottavat ulkoilua ja luontokokemuksia lasten kanssa. Näin toimimalla, olisi mahdollista rikastuttaa koulupäivää ja tarjota lapsille monipuolisia oppimisympäristöjä.

Kantvikin koululla käy kerran viikossa kouluvalmentaja, joka pyrkii lisäämään lasten koulussa jaksamista ja järjestää esimerkiksi tunnetaitokerhoa viikoittain. Hän osallistuu myös erilaisiin asiantuntijapalavereihin ja on osa yhteisöllistä oppilashuoltoryhmää koululla. Koulussa tehtävällä nuorisotyöntekijällä tai kouluvalmentajalla on vahvaa osaamista yhteisöllisen työn menetelmiin, joita ovat esimerkiksi ryhmätykset, teemaoppitunnit ja -päivät (Sjöström, Ahonen-Walker & Myllymäki, 2023).

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimien lasten ja nuorten liikkumissuosittelun mukaan, 7–17-vuotiailla lasten päivässä tulisi olla vähintään tunti reipasta liikuntaa. Suosituksen mukaan myös pitkäaikaista paikallaan oloa tulisi välttää, ja näin ollen pienetkin liikunnalliset hetket ovat hyväksi keholle ja mielelle. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021, 12, 15.) Alakoulun arki on usein hyvin hektistä ja asiat tapahtuvat nopealla aikataulla. Siksi pyrin kehittämään ulkona tapahtuvaa toimintaa siten, että henkilöstö pystyisi siirtämään oppimishetkiä luontoon vaivattomammin. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 mukaan oppimisympäristöillä tarkoitetaan tiloja ja paikkoja sekä yhteisöjä ja toimintakäytäntöjä, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat.

Oppimisympäristöjen tulee tarjota mahdollisuuksia luoviin ratkaisuihin sekä asioiden tarkasteluun ja tutkimiseen eri näkökulmista. Lisäksi oppimisympäristöjen kehittämisessä ja valinnassa otetaan huomioon, että oppilaat oppivat uusia tietoja ja taitoja myös koulun ulkopuolella. (Opetushallitus 2014, 20.)

Kuten edeltä voimme huomata, peruskoulun opetussuunnitelma antaa hyvät mahdollisuudet luonto- ja ympäristökasvatukselle. Positiiviset luontokokemukset toimivat pohjan rakentajana ympäristöystävälliselle elämäntavalle. Tavoitteenani on kerätä toimivia yhteisöllisyyttä lisääviä luontomenetelmiä, erilliseksi toimintaoppaaksi koulun henkilöstön joka päiväiseen käyttöön, arjen apuvälineeksi. Opinnäytetyöni idea on syntynyt tilaajan tarpeesta kehittää lasten hyvinvointia tukevia ryhmätyksmenetelmiä, jonka avulla lisätään henkilöstön valmiuksia toteuttaa luontotoimintaa kaikkina vuodenaikoina.

Myöhemmin hyödynnettävissä oleva konkreettinen opas, olisi tukena eri vuodenaikoina, ulkotoimintaa suunniteltaessa ja toteuttaessa. Tavoitteena olisi koota vihkoseen ne asiat, jotka lapset kokevat mukaviksi ja aikuisen on ne helppo toteuttaa, kuin myös käytännön vinkkejä ja ohjeita ohjaamisen tueksi.

3 TIETOPERUSTA

Luonnossa on tilaa liikkumiselle ja äänen käytölle. Luonto voi rauhoittaa levotonta mieltä ja antaa mahdollisuuden levähtää koulupäivän keskellä. Luonnossa mielikuvitus saa laukata vapaammin ja aistit herkistyvät. Luonto mahdollistaa erilaiset työtavat, esimerkiksi taiteen ja tutkimisen saralla. (Kettunen & Laine 2018, 6). Luonnossa on mahdollista oppia uusia asioita ja samalla parantaa mm. lasten ryhmätyötaitoja ja sosiaalisia kykyjä, sekä rauhoittua kiireisen arjen keskellä (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 12).

Kantomaa ym. (2018) ovat katsauksessaan tarkastelleet vuosien 1990–2016 tiedelehdissä julkaistuja tutkimuksia, joiden perusteella he kirjoittavat, että koulupäivän aikana tapahtuva liikunta on todettu hyödylliseksi lasten oppimiselle. Tutkimukset osoittivat myös, että erityisesti oppituntien aikana pidetyt tauot ja liikunnan yhdistäminen opetukseen voivat johtaa hyviin oppimistuloksiin. Lisäksi koulupäivän aikaisella liikunnalla on positiivisia vaikutuksia oppimiseen liittyviin asioihin, kuten keskittymiseen, käyttäytymiseen ja yleiseen viihtyvyyteen. Heidän mukaansa koulun lähiympäristöä voi hyödyntää opetuksen tukena ja samalla voidaan opetella hyötyliikuntaa. (Kantomaa ym. 2018, 5, 11.)

Parhaimmillaan opintojen aikana tapahtuva luontotoiminta voi lisätä lasten ja nuorten omaa intoa liikkua luonnossa sekä innostaa heitä hyödyntämään luonnon tarjoamia mahdollisuuksia esimerkiksi omien voimavarojen täydentäjänä. Perusopetuksen yleisissä tavoitteissa ympäristön suojelemisen merkitys nähdään avautuvan omakohtaisen luontosuhteen kautta. Oppilaita ohjataan ymmärtämään, että yksilö voi valinnoillaan vaikuttaa oman, lähiyhteisön, yhteiskunnan ja luonnon tilaan. (Opetushallitus 2014, 16.)

Luonnosta vieraantuminen on alkanut tapahtua pelien ja leikkien siirtyessä sisätiloihin. Luonnosta vieraantumisen voi aikaansaada lasten tasapainon heikentymistä ja muita fyysisen kehityksen muutoksia. Nykyiset lapset ovat tulevia aikuisia, ja siksi olisi tärkeää luoda heille hyvä luontosuhde. Kun lapsi kokee luontoyhteyttä jo varhaislapsuudessa, hän todennäköisemmin menee luontoon mielellään myös myöhemmällä iällä. (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 9.)

3.1 Keskeiset käsitteet

Yhteisöllisyys:

Yhteisöllisyyttä pidetään tärkeänä lasten osallisuuden kokemusten vahvistamisessa ja yhteisöllisyyden koetaan auttavan esimerkiksi kiusaamisen ehkäisyssä. (Koivula, 2013, 19.) Aro (2011, 38) näkee että, yhteisöllisyydessä onkin tärkeää, juuri tunteisiin vetoava kokemus kuulumisesta yhteisöön. Koivulan (2013, 23) mukaan yhteisöllisyyteen liittyy lisäksi myös esimerkiksi yhteisön ja ryhmän rakentamiseen liittyvien taitojen oppiminen, joita olisi tärkeä oppia jo lapsena ja joiden opettamisessa aikuisilla on keskeinen rooli.

Ryhmäytyminen:

Ryhmää muodostaessa ohjaajalla on tärkeää rooli saada lapset toimimaan yhdessä. Hyvin toimivalla ryhmällä, työskentelyn koetaan olevan tehokkaampaa ja myös tehtävien tekemisessä koetaan olevan parempi työrauha. Positiiviset kokemukset ryhmässä toimimisessa, voivat auttaa lasta joutumasta myöhemmin sosiaalisiin ongelmiin. Jokaisen ryhmän jäsenen tulisi tuntea kuuluvansa ryhmään, jotta ryhmäytyminen onnistui. (Selin & Maunu & Kannussaari & Leinonen, 2015, 8–10, 17.)

Luonnon hyvinvointivaikutukset:

Luonto vaikuttaa tutkitusti terveyteen monilla myönteisillä tavoilla. Luonnossa liikutaan usein reippaammin kuin sisällä, joka vaikuttaa positiivisesti fyysiseen hyvinvointiin. Luonnossa liikkua suhtautuminen toisiin ihmisiin on myönteisempää, joka taas edistää sosiaalista hyvinvointia. (Luontoon.fi, 2024.)

Ulos astuessaan, ihminen rentoutuu jo muutamissa minuuteissa ja hänen hengityksensä tasaantuu. Noin 15 minuutissa sydämen syke rauhoittuu ja verenpaine laskee. Luonnossa tapahtuvat leikit kehittävät lapsen luovuutta ja ongelmanratkaisukykyä. (Leppänen & Pajunen, 2017, 23–24.) Polvinen, Pihlajamaa ja Berg (2012, 13–14) toteavat että, toiminnallisuuden ja yhteisöllisyyden lisäksi luontoympäristö mahdollistaa myös mielen hyvinvoinnin hoitamisen ja kasvavan sietokyvyn allergeeneja kohtaan. Koulumaailmassa korostuvalle suorittamiselle, toimii luontoympäristö erinomaisena vastapainona. Siellä ollessa kiire ja ärsyketulva vähenevät, jolloin myös suorittamisen tunne vähenee. (Kiiski ym. 2020, 5.)

Luonnolla on ollut aina merkittävä asema suomalaisessa kulttuurissa. Pohjoismaiset jokaisen-oikeudet ovat ainutlaatuisia etuuksia maailmassa, joita on myös tärkeää osata hyödyntää oikein. Monipuolinen ja kestävä luonnonvarojen hyödyntäminen sekä kotimaisen luonnon puhtauden arvostaminen ovat kulttuurin ja ympäristön kannalta tärkeitä asioita. On siis todettava, että luontotoiminnan lisääminen koulun arkeen on perusteltua, ainakin jos tarkastelun kohteena on nuorten hyvinvoinnin lisääminen.

Osallisuus:

Osallisuudeksi kutsutaan lyhyesti sitä, kun ihminen tuntee olevansa osa kokonaisuutta ja hänellä on kokemus, että häntä kuullaan omana itsenään. Omaan elämään, ja yhteisiin asioihin vaikuttaminen lisää ihmisen osallisuuden tunnetta. (Thl, 2023, 17.) Osallisuuden vastakohtana nähdään osattomuus tai syrjäytyneisyys. Nuorten osallisuutta lisäämällä, pyritään vähentämään syrjäytyneisyyttä. (Hämäläinen, 2008, 15.)

Yleissopimus lapsen oikeuksista (60/1991) luo pohjan lasten oikeuteen ilmaista vapaasti omat näkemyksensä itseään koskevissa asioissa. Sopimuksessa mainitaan muun muassa että, ”lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimitissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti”. (Yleissopimus lapsen oikeuksista 1991, artikla 12.) Suomen perustuslaissa (731/1999) pykälässä 6 todetaan että ”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti”.

Kun lapsella on mahdollisuus vaikuttaa oman yhteisönsä toimintaan, voi hän vastavuoroisella tekemisellään kokea, että hänen ajatuksillaan ja näkemyksillään on merkitystä (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 49).

Osallisuus on tärkeä osa koulun arkea ja perusopetuksen tehtävänä onkin edistää osallisuutta. Osallisuuden kokemukset auttavat vahvistamaan koko yhteisöä (Opetushallitus 2014, 18). Esimerkiksi kouluvalmentajan työn pääpainona on yhteisöllisyyden lisäämisen lisäksi osallisuuden rakentaminen. Nuoren osallistuessa erilaisiin koululla tapahtuviin nuorisotyön toimintoihin, hänen olisi tärkeää kokea osallisuutta. Nuorisotyön tehtävä koululla on, vahvistaa lasten ja nuorten yhteisöllisyyttä ja osallisuuden kokemusta. Koululla voidaan käyttää jo olemassa olevia valmiita toimintamalleja tai sopia tavoitteet, joiden mukaan toimia. (Korhonen, Sorri, Mahon, Snellman-Aittola, Parviainen & Kantonen, 2023, 65.)

Hämäläisen (2008, 21) mukaan osallisuus koetaan tavoiteltavana tilana, kun taas osattomuus nähdään usein negatiivisena ja tilana, jota ei haluta tavoitella. Osallisuus nähdään samalla yhteiskunnallisesti positiivisena asiana. Kantvikin koululla toimii koulun oppilaista koostettu ympäristöagenttien tiimi, joka tekee mm. erilaisia kestävään elämäntapaan liittyviä tempauksia koulun muille oppilaille. Erilaiset ympäristöryhmät ovatkin oiva tapa lisätä osallisuutta koululla. Osallisuuden tunteen voi saada vaikka ympäristöryhmän ideat tulisivatkin alkuun opettajalta. (Aarnio-Linnavuori, 2017, 12.) Kouluympäristössä voidaan luoda yhdessä aikuisten ja lasten kanssa esimerkiksi yhteisiä kampanjoita, jotka voivat edesauttaa synnyttämään kouluun myönteistä ilmapiiriä (mt., 2023, 66–67).

Luontosuhde:

Nikodin, Kokkonen, Viberg & Lindbergin (2013, 27) mukaan luontosuhteella tarkoitetaan vuorovaikutusta yksilön ja luonnon välillä. Heidän mukaansa luontosuhdetta voidaan tarkastella erilaisista lähtökohdista, esimerkiksi tietojen ja taitojen kautta. Polvinen, Pihlajaa & Berg (2012, 9–10) toteavat että luontosuhteen rakentumiseen tarvitaan konkreettisia kokemuksia, joita esimerkiksi metsäretket pystyvät antamaan. Heidän mukaansa oppimisympäristöjä ja koulutusta tulisi pystyä laajentamaan lähiluontoon. Kuitenkin he toteavat että, lähiluonto voi olla muutakin kuin metsää, se voi olla myös erilaisia rakennettuja ympäristöjä. Luontosuhde on jokaisen yksilön oma henkilökohtainen asia ja siihen liittyy vahvasti sekä yksilön omat kokemukset että tunteet (Cantell 2021, 103). Parikka-Nihti & Suomelan (2014, 67–68) mukaan, terveen ja vahvan luontosuhteen tärkeimpiä hyötyinä olisivat fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin lisäksi myös sosiaalinen kompetenssi.

Ympäristökasvatus:

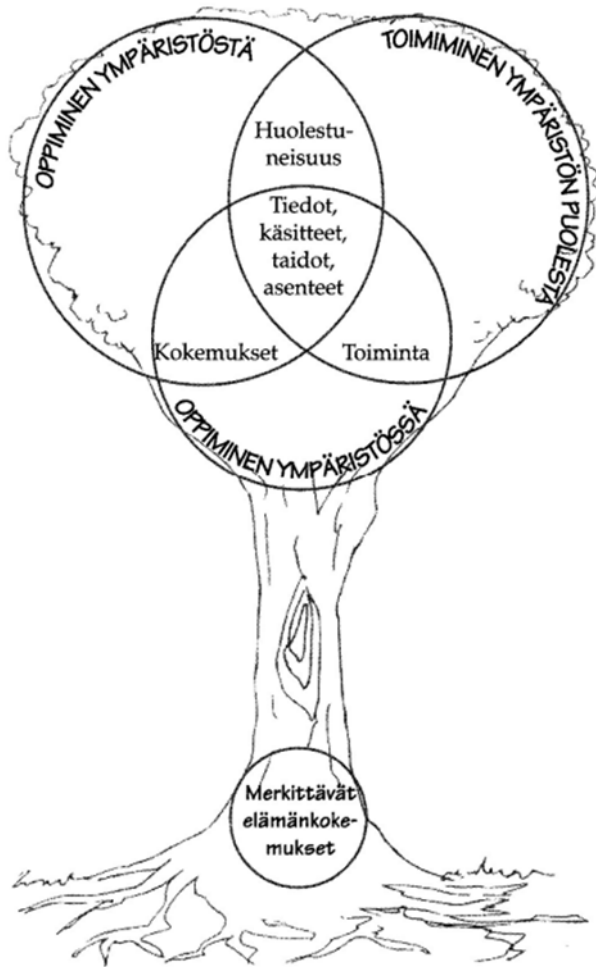
Ympäristökasvatuksen käsite yleistyi 1960-luvulla, kun ihmiset alkoivat olla huolissaan ympäristöstään. Tuolloin tultiin tietoisemmiksi maapallon muuttuvasta tilasta ja muun muassa ympäristömyrkköjen kerääntymisestä eliöihin sekä vesien rehevöitymisestä alettiin olla huolissaan. Ympäristökasvatuksesta puhuttaessa, otetaan siinä huomioon myös ympäristön kulttuuriset, taloudelliset ja sosiaaliset ulottuvuudet. Ympäristökasvatuksen yksi keskeisimmistä tavoitteista nähdään olevan ihmisen kasvaminen ympäristötietoiseksi ja ympäristötietoinen ihminen taas osaa toimia ympäristössään mahdollisimman vähän ympäristöään kuormittavalla tavalla. (Parikka-Nihti & Suomela 2014, 19, 22.)

3.2 Ympäristökasvatuksen malleja

Ympäristökasvatusta kuvaamaan on kehitetty erilaisia teoreettisia malleja, havainnollistamaan millaisia tekijöitä ympäristökasvatuksessa voi huomioida. Ympäristökasvatuksen mallit auttavat visuaalisuudellaan hahmottamaan erilaisia ilmiöitä ja ympäristöä sekä tukevat ulkotoiminnan suunnittelua ja arviointia. (Cantell, Aarnio-Linnavuori & Tani 2020, luku ”Mallien merkitys ympäristökasvatuksen opetuksessa ja tutkimuksessa”.) Parikka-Nihti & Suomelan (2014, 12) mukaan, lasten ympäristökasvatus voi alkaa oman lähiympäristön ihmettelyllä, tutkimisella ja havainnoimisella.

Esittelen tässä alaluvussa ympäristökasvatusmalleista kaksi. Ensimmäisenä esittelen Palmerin puumallin, jonka on kehittänyt Joy A. Palmer, vuonna 1998. Hänen teoksensa *Environmental Education in the 21st Century: Theory, Practice, Progress and Promise*, on yksi ympäristökasvatuksen perusteoksista.

Hänen mukaansa ympäristökasvatuksen laajimmassa merkityksessä, on kyse voimaantumisesta ja henkilökohtaisen merkityksen kasvamisesta. Prosessiin kuuluu kouluissa tapahtuva opetus, mutta sen lisäksi koulun ulkopuolella tehtävä kasvatus on myös tärkeässä asemassa. Vaikuttavaa ympäristökasvatuksesta tekee se, että sitä tehdään kaikissa yhteiskuntasektoreissa. (Palmer, 1998, 274.)

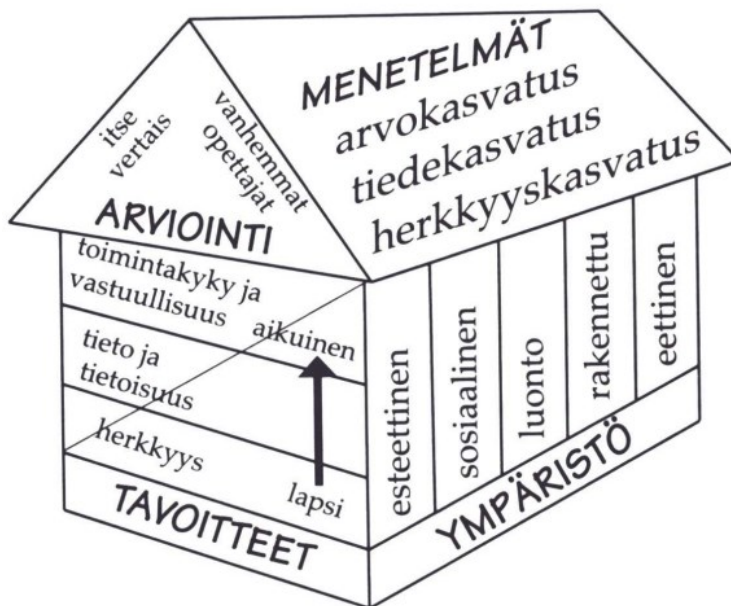

Kuvio 2: Palmerin puumalli (Cantell 2004, 68).

Palmerin puumallissa (kuvio 2), puun juuristoon on kuvattuna ”formative influences”- Merkittävät elämäkokemukset, jotka tulee ottaa huomioon ympäristökasvatustoiminnassa. Puumallissa, oksat ja lehtikasvusto haarautuvat kolmeen osaan, joista muodostuu ympäristökasvatuksen pääelementit. Palmerin (1998, 273) mukaan ympäristökasvatusta tulisi tapahtua kolmella tasolla samaan aikaan; oppiminen ympäristöstä, oppiminen ympäristössä ja toimiminen ympäristön puolesta.

Palmer korostaa että, ympäristökasvattajien tulisi tunnistaa kokemusten monimutkaisuus ja pyrkiä tuottamaan sellaisia sisältöä, joka kertoo oppijoille ympäristön monimuotoisuudesta. Oppijoille tulisi tarjota mahdollisuuksia inspiroitua luonnosta ja sen ihmeistä. (Mt., 277.)

Cantell ja Koskinen (2004) esittelevät kirjoituksessaan ympäristökasvatuksen malleista Jerosen ja Kaikkosen talomallin (2001). Tässä ympäristökasvatusmallissa otetaan kantaa kasvatettavien eri ikätasoihin ja siinä ympäristökasvatuksen tavoitteet, toimintaympäristöt, menetelmät ja arviointi mallinnetaan talon muotoon. Talomallissa (kuvio 3) lapsuuden ympäristöherkkyys on ympäristökasvatuksen näkökulmasta keskeisimmässä roolissa. Kun taas nuorten ja aikuisten tavoitteet painottuvat ympäristötietoisuuden parantumiseen ja vastuullisuuteen. (Cantell & Koskinen, 2004, 64).

Kuvio 3: Jerosen & Kaikkosen talomalli 2001.

4 KEHITTÄMISTYÖN MENETELMÄT

Tässä luvussa esittelen millaisia tutkimusmenetelmiä käytin opinnäytetyössäni ja miten keräsin aineistoa. Kvalitatiivinen- eli laadullinen tutkimus pyrkii tutkimaan valittua kohdetta kokonaisvaltaisesti. Laadullisen tutkimuksen avulla pyritään löytämään tosiasioita, sen sijaan että todennettaisiin jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimusaineistoa kerättiin teemahaastatteluiden ja vertailukehittämisen eli benchmarkingin avulla. Haastattelumenetelmäksi valikoitui puolistrukturoitu teemahaastattelu, joissa haastateltiin neljää tilaajakoulun opettajaa. Benchmarkingin tehtiin kahdelle ympäristökasvatusta toiminnassaan toteuttavalle taholle.

4.1 Teemahaastattelu

Teemahaastattelua kutsutaan myös nimellä puolistrukturoitu haastattelu, sillä haastateltaville on annettu etukäteen haastattelukysymykset, mutta vastausvaihtoehtoja taas ei. Haastattelu etenee teemojen kautta. (Hirsjärvi & Hurme 2022, luku ”Teemahaastattelu”.) Vaikka teemahaastattelussa teemat ja kysymykset esitettäisiin eri järjestyksessä, ne ovat silti vertailukelpoisia keskenään (Vilkka 2021, luku ”Tutkimushaastattelu”). Yleisesti, haastatteluja pidetään sellaisena menetelmänä, jolla saadaan kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien ääni kuuluviin ja siinä kuvataan todellista elämää (Hirsjärvi ym. 2009, 161). Teemahaastattelulla pyritään löytämään vastauksia tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti, eli mitä tahansa ei kuitenkaan voi haastateltavilta kysellä (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku ”Lomakehaastattelu, teemahaastattelu ja syvähaastattelu”).

Kehittämistyössäni halusin tuoda myös opettajien ääntä kuuluviin ja siksi valitsin yhdeksi menetelmäksi teemahaastattelun. Haastatteluilla selvitin luontotoiminnan nykytilaa koulussa sekä henkilöstön näkökulmia toimiviin ulkotoiminnan käytänteisiin sekä kartoitin minkälaisia ajatuksia ja toiveita henkilökunnalla on aiheeseen liittyen. Haastattelu sisälsi viisi ennalta pohtimaani kysymystä, joiden vastaukset auttoivat kehittämistyön suunnittelussa ja konkreettisen kehittämistyön tekemisessä.

Keräsin haastatteluaineistoa Kantvikin koululla ja haastattelin lopulta neljää opettajaa. Haastattelut pidettiin haastatteluhetkellä tyhjillään olevassa luokkatilassa. Haastatteluihin oli varattu runsaasti aikaa ja ne nauhoitettiin haastateltavien suostumuksella. Haastattelutilanteet sujuivat mielestäni hyvin eikä esimerkiksi ylimääräisiä häiriötekijöitä ollut. Luokkatilat olivat rauhallisia ja äänitys oli helppo toteuttaa. Keskimäärin haastattelut kestivät noin kahdeksan minuuttia, jonka lisäksi vapaa muotoista keskustelua kesti muutaman minuutin verran.

Toteutin haastattelut yksilöhaastatteluina, sillä koin että tilanteen rauhallisuuden vuoksi opettajilla olisi mahdollisuus pohtia vastauksiaan ja tarvittaessa täydentää niitä häiriöttömästi. Valitsin yksilöhaastattelun myös siksi että, kysyin haastateltavilta heidän henkilökohtaisia kokemuksiaan ulkotoiminnasta. Pohdin että, omien kokemusten esille tuominen saattaisi toteutua paremmin yksin tehtävässä haastattelutilanteessa, kuin ryhmässä. Haastattelin niitä opettajia, jolla oli kalentereissaan parhaiten aikaa osallistua haastatteluun, eli haastateltava valikoitui siinä mielessä satunnaisesti. Haastateltava joukko oli pieni ja lupasin haastateltaville anonymiteetin, minkä vuoksi heidän nimensä ei tule esiin tässä työssä. Haastattelut toteutettiin syys-, loka-, ja marraskuun 2024 aikana, Kantvikin koululla.

Haastattelukysymykseni olivat seuraavat;

Millaisena näet Kantvikin koulun ulko-opetuksen tilanteen tällä hetkellä?

Kuinka usein hyödynnät ulkoalueita työssäsi? Muutenkin kuin liikuntatunneilla.

Onko joitain asioita, mikä saattaa jarruttavat ulkotoimintaan ryhtymistä?

Mitkä seikat lisääisivät ulkotoimintaan ryhtymistä?

Miten kehittäisit ulkotoimintaa Kantvikin koululla?

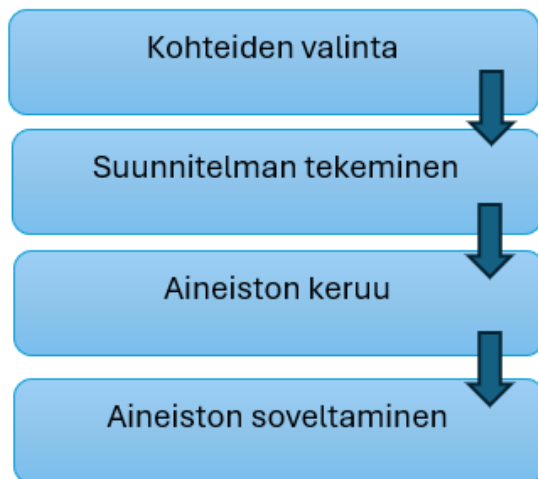
Millaista ulkotoimintaa haluaisit lisää työhösi?

4.2 Benchmarking

Benchmarkingin peruslähtökohtana on kiinnostus siitä, miten muut, esimerkiksi organisaatiot tai työyksiköt toimivat. Benchmarkingin avulla tutkitaan sitä, miten toiset ovat saaneet jonkun asian toimimaan menestyksekkäästi. Toimivista toimintatavoista koetetaan oppia ja niistä voidaan ottaa mallia oman toiminnan kehittämiseen. Benchmarkkaus aloitetaan hyvällä pohjustustyöllä, johon kuuluu kehittämistä tarvitsevan kohteen tunnistaminen ja vertailukohteen etsiminen. (Ojasalo, Moilanen & Ritalahti 2009, 163.)

Benchmarking on siis kehittämistä vertailun avulla, mutta sen tarkoituksena ei ole toistaa toisten aikaansaannoksia sellaisenaan, vaan soveltaa niitä. Benchmarkkausta hyödynnettäessä, ei ole tarkoituksenmukaista arvostella kohteena olevia tahoja, vaan pikemminkin arvioida kohdetta. (Norlund & Lind, 2024.)

Benchmarkkasin kohteita verkosta löytyvien aineistojen pohjalta, sillä en kokenut, että kohteissa käyminen tai niihin kontaktoiminen toisi työlleni enempää lisäarvoa. Opinnäytetyöhöni valitsin sellaiset kohteet, joissa on jo olemassa olevaa luontotoimintaa ja joiden luontotoiminnan menetelmistä voin saada tietoa tähän kehittämistyöhön. Tein benchmarkkauksen keväällä 2025 ja etenin alla esitetyn kuvion (kuvio 4) mukaisesti.

Kuvio 4: Benchmarking prosessini etenemisen vaiheet.

Jotta osasin kiinnittää työn kannalta tärkeisiin ja kiinnostaviin asioihin huomiota, tein benchmarking suunnitelman (liite 2). Kehittämistyössäni kiinnitin huomiota erityisesti tarkastelussa olevien, benchmarkattavien kohteiden yhteisöllisyyteen ja osallisuuteen sekä kohteiden erilaisiin ulkotoimintamenetelmiin ja siihen löytykö heidän materiaaleistaan valmiita luontotoimintaoppaita.

Ensimmäinen benchmarkattava kohteeni oli Suomen 4H-liitto, joka on kansainvälinen, sitoutumaton lasten ja nuorten työ- ja yrittäjäyyskasvatusjärjestö. Järjestöllä on toimintaa monessa Suomen kunnassa. 4H-liiton ympäristö-, metsä- ja luontotoiminnan tavoitteena on lasten ja nuorten luontotuntemuksen parantaminen ja kiinnostuksen lisääminen. Liiton verkkosivuilta löytyy kaikille kiinnostuneille avoin tehtäväpankki, jonka sisältöä voi etsiä kirjoittamalla hakukenttään aiheen nimen. TOP-tehtäväpankki antaa paljon erilaisia mahdollisuuksia löytää mielenkiintoista tekemistä luontoon alakouluikäisten lasten kanssa. (Suomen 4H-liitto, 2025.) Tehtäväpankista löytyi hyviä vinkkejä lähiluonnossa toimimiseen lasten kanssa ja vinkit sekä ohjeet löytyi vaivatta erilaisten teemojen alta. Koin tarpeelliseksi että, klikattuaan mielestä aiheita ja tehtäväkohtaisen ohjeen auettua, sivuilta löytyi tarkat ohjeet tehtävän suorittamiseen ja vinkkejä tehtävän tekemiseen. Sivun laidasta ohjeen pystyy myös tulostamaan halutessaan. Benchmarkkausta tehdessäni, kiinnostuin erityisesti liiton metsäsalapoliisi toiminnasta, jossa kantavana teemana on suomalainen metsä ja siellä toimiminen (Suomen 4H-liitto, 2020).

Toinen benchmarking kohteeni oli Suomen partiolaiset, minkä toiminnassa olen itse ollut mukana ohjaamassa lapsia ja nuoria. Suomen partiolaiset noudattaa toiminnassaan sille suunniteltua partio-ohjelmaa, jonka toteuttamiseen löytyy kaikille vapaasti käytössä olevat materiaalit verkosta. Partio-ohjelman sisältämät erilaiset aktiviteetit kannustavat tekemällä oppimiseen (Suomen partiolaiset, 2025a). Partiolla on kattavat verkkosivut, jonka materiaalit ovat kohdenettu partiossa ohjaamistyötä tekeville, mutta myös muiden on mahdollista hyödyntää niitä vapaasti. Materiaalia pystyy erinomaisesti soveltamaan eri ikäisten lasten kanssa toimiessa. Benchmarkkauksessa otin kohteeksi seikkailija ikäisten partiolaisten ohjelman, joka on tarkoitettu 10–11 vuotiaille lapsille.

Partio-ohjelman mukaisesti seikkailijoiden ohjelma koostuu noin kahdestakymmenestä erilaisesta aktiviteetista ja niitä suoritetaan koloilloissa, joita pidetään yleensä kerran viikossa. Seikkailijoiden ohjelmassa noudatetaan ensin pääilmansuuntia, joista jokaisesta löytyy omat aktiviteetit. Ohjelmaan sisältyy kaksi retkeä, yksi haastetehtävä ja vähintään yhteen partiokisaan osallistuminen kustakin ilmansuunnasta. Pääilmansuuntien lisäksi ohjelman edetessä aktiviteetteja

tehdään myös väli-ilmansuunnista. Ilmansuuntien aktiviteetit suoritettuaan, partiolainen saa ilmansuuntakangasmerkin ommeltavaksi partiopaitansa hihaan. (Suomen partiolaiset, 2025b.) Ohjaajille löytyy materiaalia ja vinkkejä partion omilta verkkosivuilta. Koin, että benchmarkkauksen avulla sain molemmista kohteista hyödyllistä, syvempää tietoa kehittämistyöhöni.

4.3 Aineiston analysointimenetelmät

Laadullisessa tutkimuksessa käytetään materiaalin analysointiin useimmin sisällönanalyysimenetelmää. Siinä tuotettu dokumentti, esimerkiksi haastattelut, pyritään kuvaamaan sanallisesti ja tiivistämään selkeään muotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, luku ”Yleisesti sisällönanalyysin tekemisestä”.) Tuomi ja Sarajärvi (2018, luku ”yleinen kuvaus analyysin toteuttamisesta”) esittävät teoksessaan tutkija Timo Laineen (Jyväskylän yliopiston filosofian laitos) kuvaaman rungon analyysin tekemisestä. Tämän rungon avulla analyysi etenee seuraavasti; Ensimmäisenä tehdään päätös mitkä asiat kiinnostavat aineistossa, jonka jälkeen käydään aineistoa läpi samalla merkatun ne asiat, jotka kiinnostavat, mutta jätetään pois ne asiat, jotka eivät sovi kyseiseen tutkimukseen. Tämän jälkeen kerätään merkatut asiat erikseen, pois muusta aineistosta. Kolmannessa vaiheessa teemoitellaan, luokitellaan tai tyypitellään aineisto ja viimeisenä kirjoitetaan tästä kaikesta yhteenveto.

Haastatteluiden analyysimenetelmäksi valikoitui teemoittelu, sillä se sopii erityisesti teema-haastattelun analysointiin. Teemoittelussa on tarkoituksena etsiä tutkimusaineistosta teemoja eli keskeisiä aiheita, jotka toistuvat aineistossa. Tutkimusaineisto järjestellään ensin eri teemojen alle niin, että aineiston kohdat, joissa toistuu jokin yhtenäinen teema, ryhmitellään yhteen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2009, 105–106.)

Aloitin tekemieni haastatteluiden analysoinnin litteroimalla eli kirjoittamalla haastatteluäänitteet tekstimuotoon, jättämällä niistä samalla epäolennaiset asiat, kuten toistot pois. Luin haastatteluita useaan kertaan ja etsiskelin samankaltaisuuksia samalla tekstiä värikoodaamalla. Tein itselleni taulukon, johon nostin neljä pääteemaa. Näiden teemojen alle aloin kerätä aineistoa.

Benchmarking suunnitelman (liite 2) mukaan, luin läpi kohteiden verkkoaineistoa ja kirjoitin itselleni muistiin, parhaaksi näkemiäni seikkoja siitä, millaista yhteisöllistä ulkotoimintaa valitsemisessäni kohteissa tehdään. Tein molempiin tutkittaviin kohteisiin erillisen listan havainnoista ja etsin niistä yhteneväisyyksiä. Pohdin mitkä niistä sopisivat juuri minun kehittämistyö-

höni ja miten niitä voisi hyödyntää koulun ympäristössä. Verkkosivuja lukiessani kiinnitin huomiota erilaisiin tapoihin esittää toiminnat kirjallisesti, siten että ne hyödyttäisivät mahdollisimman hyvin myös opinnäytetyön tilaajan lähtökohtia.

4.4 Luotettavuus ja eettisyys

Olen kiinnittänyt huomiota opinnäytetyön aineiston eettisyyteen asiaan kuuluvalla tavalla. Eettisyyttä tuleekin tarkastella läpi koko opinnäytetyön ajan, kokoamisesta, käsittelyyn ja säilytyksestä, hävittämiseen saakka. Lähdekritiikki tulee olla mielessä lähteitä valittaessa ja opinnäytetyötä tehdessäni olenkin suhtautunut kriittisesti valitsemiini lähteisiin, eli olen pohtinut niiden luotettavuutta ennen niiden valitsemista työhöni. (Vilka 2021, luku ”Näin onnistut opinnäytetyössä”.) Huomioin opinnäytetyössäni hyvän tieteellisen käytännön, jonka perustointitapoihin kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus koko tutkimuksen ajan (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023).

Aineistoa kerätessäni jätin tietoisesti pois kaikki sellaiset lähteet, jotka olisivat voineet julkaisupäivän mukaan olla vanhentunutta tietoa. Eli yritin löytää kehittämistyön aineistoon mahdollisimman hyvin sellaista tietoa, jonka voi olettaa olevan mahdollisimman ajantasaista työn luotettavuutta silmällä pitäen.

Haastateltavia oli asianmukaisesti informoitu ennen haastatteluja, ja he tiesivät, että olivat osallistumassa anonymisti ja vapaaehtoisesti opinnäytetyön aineiston tuottamiseen haastattelukysymyksiin vastaamalla. Lupasin haastateltaville anonymiteetin lisäksi käsitellä haastatteluaineistoa tarkkuudella ja säilyttää sekä tuhota sen myöhemmin oikealla tavalla. Haastattelukysymykset eikä kehittämistyön aihe, olleet arkaluontoisia. Joten voidaan olettaa että, opettajilta saadut vastaukset olivat välittömiä, eikä heidän tarvinnut kaunistella niitä. Ennen kehittämistyöhön ryhtymistä tilaajalta oli saatu asiaankuuluva tutkimuslupa. Kehittämistyön luotettavuutta on pyritty lisäämään esittelemällä, miten aineisto on hankittu ja kerrottu miten aineisto on analysoitu.

5 TULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

Seuraavana esittelen keräämäni materiaalin pohjalta syntyneet tulokset. Koska haastateltaville oli luvattu anonymiteetti, käytän tässä opinnäytetyössä heillä koodinimiä H1, H2, H3 ja H4, omien kutsumanimien sijaan. Avaan haastattelujen tuloksia muutamien esille nousseiden teemojen kautta, jotka olivat; ulko-opetuksen nykytila, ulko-opetuksen kehittäminen, esteet luontotoimintaan ryhtymisessä ja ulkoalueiden hyödyntäminen. Kerron seuraavaksi haastatteluiden tuloksista teema kerrallaan.

5.1 Ulko-opetuksen nykytila

Käytännössä kaikki haastateltavat olivat verrattain tyytyväisiä ulko-opetuksen nykytilanteeseen koululla. Haastateltava (H2) näkee ulko-opetuksen Kantvikin koulussa hyvänä ja aktiivisena, mutta toteutuminen riippuu opettajista ja heidän aktiivisuudestaan. Myös haastateltava (H3) näkee tämänhetkisen tilanteen olevan hyvä ja kokee ulko-opetuksella olevan hyvät puitteet, joista hän mainitsee pururadan ja metsän. Edellisten kanssa samaa mieltä nykytilasta oli myös haastateltava (H4), mutta toivoo lisää aikaa materiaalien ja niiden potentiaalain tutkimiseen. Haastateltava (H1) mainitsee, että tietyt opettajat ja luokka-asteet, kuten kolmas- ja kakkosluokkalaiset, tekevät ulko-opetusta säännöllisesti, mutta sen määrä voisi kuitenkin olla suurempi. Haastateltava (H4) ilmaisee ulko-opetuksen nykytilannetta näin:

Aina voisi tehdä enemmänkin ja voisi olla paremminkin, mutta mun mielestä perusasiat on hyvällä mallilla. Meidän opetusmateriaaleille, on oma paikka, niitä on olemassa, ne on kaikkien saatavilla. Meillä on myös mahdollisuus useammankin luokan yhtäaikaiseen opiskeluun metsässä. Eli paikkoja löytyy, tiloja löytyy ulko-opetustunneille myös. (H4.)

5.2 Esteet luontotoimintaan ryhtymisessä

Luontotoimintaan ryhtymistä jarruttivat haastateltavien mukaan muutamien mieleen tulleet seikat. Haastateltava (H1) mainitsee, että toisen aikuisen läsnäolo voisi helpottaa ulko-opetukseen ryhtymistä, samoin kuin lisäkoulutuksen saaminen. Haastateltava (H2) kokee, että opettajan oma halu ja tottumus vaikuttavat ulko-opetukseen ryhtymiseen. Myös haastateltava (H3) koki että aikuisresurssien puute voi vaikuttaa ulkotoimintaan ryhtymistä. Hän koki että, lisäresurssi madaltaisi ulos lähtemisen kynnyksen toteamalla näin:

Ehkä jos olisi enemmän niitä aikuisresursseja, niin sitten olisi matalampi kynnys muulloinkin, kun niillä varsinaisilla metsätunneilla lähtee ulos. Mutta kyllä mä koen, että aika matalalla kynnyksellä voi lähteä ulos muulloinkin. Myös metsään tai sitten tuohon pihalle tai mihin vaan periaatteessa, mutta varmaan lähtisi vielä herkemmin, jos olisi vaikka aina toinen aikuinen. (H3.)

Haastateltava (H4) mainitsee että aikarajoitukset, lukujärjestykseen liittyvät haasteet ja valmistelun puutteellisuus, voivat vaikuttaa negatiivisesti luokan kanssa ulos lähtemiseen ja kiteyttää asian näin:

Että, tietysti se aika siihen suunnitteluun, ja valmisteluun pitäisi löytyä jostain. Ja myös sitten lukujärjestystekniset asiat, saattaa olla haastavia, eliikkä sitten on opettajilla välituntivalvontoja ja ei voi yhdistää välttämättä sen takia tunteja. (H4.)

Kukaan haastateltavista ei maininnut esimerkiksi käymälän puutteen olevan ongelma luontoon lähtemisessä, ja vain yksi koki että, oppilaiden keliin nähden väärä vaatetus olisi ongelma. Huoltajille tiedottaminen nähtiin tärkeänä asiana.

5.3 Ulkoalueiden hyödyntäminen ja ulko-opetuksen kehittäminen

Haastateltavien ulkotoimintarutiineissa oli jonkin verran hajontaa. Haastateltava (H1) kertoo, että hän hyödyntää ulkoalueita tällä hetkellä työssään melko vähän, mutta on ollut joitakin perinteisiä aktiviteetteja, kuten mustikoiden poimimista oppilaiden kanssa. Haastateltava (H2) sitä vastoin pohtii että, hyödyntää ulkoalueita joitakin kertoja kuukaudessa, vaikka se on vähemmän kuin haluaisi. Haastateltava (H3) kertoo hyödyntävänsä ulkoalueita metsätuntien lisäksi myös muilla oppitunneilla, kuten kuvataiteessa ja ympäristöopissa. Haastateltava (H4) haluaisi lisätä luontotoimintaa huomattavasti omassa työssään ja toteaa että pienempien oppilaiden kanssa on hänen mielestään helpompaa lähteä ulos kuin isompien oppilaiden kanssa.

Haastateltava (H1) ehdottaa säännöllistä ulko-opetusta, esimerkiksi kerran viikossa, ja että se alkaisi jo heti ensimmäiseltä luokalta. Tämä voisi hänen mukaansa auttaa luomaan rutiineja ja helpottaa ulkona toimimista. Haastateltava (H2) koki että, ulko-opetukseen tarvitaan valmiita materiaaleja ja selkeitä suunnitelmia eri luokka-asteille ja hän kuvasi asiaa seuraavalla tavalla:

No mä näkisin, että siinä olisi hyvä olla ehkä lisäkäsä siinä ulkotoiminnassa. Ja sitten kuitenkin se on aina vähän ekstratyötä sille opettajalle, että mitä hän haluaa tehdä niin ehkä enemmän jotain valmista materiaalia mitä voi helpommin hyödyntää. (H2.)

Haastateltava (H3) ajatteli että ulko-opetuksen määrää voisi lisätä käyttämällä suunnitteluun ja materiaalien valmistukseen opettajien yhteistä suunnittelu-aikaa. Ja hän koki että, opettajat voisivat enemmän jakaa kokemuksiaan toisilleen:

Siis musta olisi kiva tavallaan käyttää, vaikka jotain yhteistä suunnittelu-aikaa siihen, että jaettaisiin niitä ideoita mitä siellä ulkona voi tehdä tai mitä on jo tehty (H3).

Haastateltava (H4) ehdottaa, että opettajille tulisi antaa enemmän aikaa tutustua ulko-opetuksen materiaaleihin, jonka kautta voisi kehittää opetusta.

5.4 Benchmarkingin tulokset

Opinnäytetyöhöni löytyi lopulta kaksi benchmarking kohdetta. Ensimmäinen oli Suomen 4H-liiton metsäsalapoliisitoiminta ja toinen kohde Suomen partiolaisten seikkailija ohjelma. Molempien kohteiden materiaaleissa toistuvat teemat olivat; yhdessä tekemiseen, tutkimiseen ja luonnossa olemiseen kannustaminen. Näiden teemojen pohjalta sain tarvittavaa tietoa opinnäytetyöstä syntyvää tuotosta silmällä pitäen

Benchmarkattuani 4H-liittoa sain hyviä vinkkejä, miten luontotoimintahetken ohjeet olisi hyvä kirjoittaa auki, siten että materiaalin käyttäjä saa ohjeista kaiken hyödyn irti. 4H-liiton metsäsalapoliisi-toiminta tarjoaa erinomaisia mahdollisuuksia koulun lähiympäristön hyödyntämiseen ja benchmarkkausta tehdessäni, löysin liiton oman metsäsalapoliisit tutkivat luontoa-materiaalin, joka oli suunnattu kerhon ohjaajille (Suomen 4H-liitto, 2020). Materiaali oli suunnattu 1.–3. luokkalaisille lapsille, kun taas toinen benchmarkattava kohde, joka oli Suomen partiolaisten seikkailija ohjelma, sisälsi materiaalia 10–12-vuotiaille lapsille (Suomen partiolaiset, 2025b).

Seikkailija ohjelman materiaaleissa korostuu yhteistyön merkitys, ja ne sisältävät aktiviteetteja, jotka kannustavat ryhmätyöhön ja yhteisiin projekteihin. Esimerkiksi ohjelman tehtävissä on ryhmähaasteita, joissa osallistujat oppivat toimimaan yhdessä, jakamaan ideoita ja tukemaan toisiaan. Myös 4H-liiton metsäsalapoliisi materiaalissa on paljon samankaltaisuuksia, kuten ryhmässä toimiminen ja lähiympäristön kunnioittaminen. Kaiken kaikkiaan metsäsalapoliisitoiminta ja seikkailijaohjelma voivat olla monipuolinen ja opettavainen tapa vahvistaa yhteisöllisyyttä koulussa ja sitä pystyy soveltamaan eri luokka-asteiden oppilaille sopivalla tavalla.

5.5 Menetelmäoppaan toteuttaminen

Tässä alaluvussa kuvaan miten menetelmäopas syntyi.

Kehittämistyön tuoksena syntyvä sähköinen, mutta tulostettavissa oleva menetelmäopas on ensisijaisesti suunnattu Kantvikin koulun henkilöstölle. Oppaan tarkoituksena olisi koota yhteen hyväksi koettuja luontotoiminnan ja ryhmäytämisen tapoja, siten että luontoon lähteminen olisi mahdollisimman helppoa. Tavoitteena olisi, että opas jäisi koululle osaksi arkea. Tuotoksena syntyvän sovellettavan materiaalin olisi tarkoitus tukea ja kannustaa opettajia ja muuta henkilöstöä koulun arjessa tapahtuvassa luontotoiminnassa sekä antaa toimintavinkkejä.

Opinnäytetyöni menetelmäoppaan muodostaminen alkoi kehittävän harjoittelujakson aikana syksyllä 2024. Pidin oppilaille erilaisia ulkotoimintatuokioita syksyn aikana ja menetelmäoppaaseen kerätty sisältö nojautuu osittain noihin toimintahetkiin. Järjestin erikseen myös koulun opettajille toimintatunnin ulkona, jossa esittelin muutamia leikkejä, jotka sopivat muokattavaksi eri ikäisille lapsille.

Suunnittelin toimintahetket yhteistyössä luokanopettajien kanssa, siten että sain esimerkiksi aiheen, jonka ympärille tuokiot rakennettiin. Kaikki hetket järjestettiin koulun lähiympäristöä hyödyntäen ja ne olivat kestoltaan yleensä 1–2 oppituntia. Tuokioita suunnitellessani otin huomioon annetun teeman tai aiheen ja lasten ikätason, vuodenajan, käytettävissä olevan ajan sekä maaston.

Pitkien toimintatuokioiden rakenne oli aina samanlainen, joissa korostui lasten yhdessä tekeminen ja ryhmäytötaidot. Jokaiseen ulkotoimintahetkeen oli jätetty aikaa myös vapaalle leikille ja joskus jopa eväiden syömiselle. Itselleni yksi suuri tavoite oli, että lapsilla olisi hauskaa ja siksi esimerkiksi sadesäällä vaatetuksen tuli olla keliin sopivaa.

Toimintahetkiä ohjatessani oli tarkoitus saada selvyttä siihen, mitkä toimintatavat ja leikit olivat lasten mielestä mukavia ja mitkä eivät. Kaikkien isojen ja pientenkin toimintatuokioiden jälkeen kysyin lapsilta, oliko tänään mukava hetki ulkona. He saivat äänestää nostamalla peukalon ylöspäin, jos ulkohetki oli omasta mielestä mukava ja toisaalta peukaloa sai näyttää alas päin, jos ulkotuokio ei ollut mukava sillä kertaa. Näin sain kartoitettua epävirallisesti ja silmämääräisesti, oliko joku leikki tai toiminta erityisesti epäsuositun lasten joukossa. Tällä tavoin myös lapset pääsivät osallistumaan toimintaoppaan rakentumiseen.

Yksi lapsia vahvasti osallistava ajatus lähti Suomen partiolaisten partio-ohjelmasta, jossa kerätään hihamerkkejä. Pohdin että lapsia saisi osallistettua ja motivoitua luontotoimintaan mukaan kehittämällä heille konkreettisen välineen, siihen mitä luonnossa on jo tehty. Benchmarkattuani Suomen partiolaisia (Suomen partiolaiset, 2025), pohdin että menetelmäoppaaseen voisi tuoda mukaan osio merkkien keräämisestä. Pienemmille 1–3 luokkalaisille, merkkien kerääminen voisi toimia tulostamalla heille omat ”luontopassit”, johon saa leiman aina kun on käyty yhdessä luonnossa oppimassa. 4–6 luokkalaisilla ”passi” olisi erilainen. He saisivat lisätä pahviin kukkaan tai terälehteen oman kirjallisen maininnan mikä oli luontotoiminnassa mukavinta sillä kertaa. Näistä lehdistä tai kukista olisi mahdollista rakentaa lukuvuoden aikana luokkatiilaan yhteisöllinen taideteos. Esimerkiksi siten, että jokainen lehti laitetaan roikkumaan ompe-lulangasta ja ripustetaan luonnosta löytyneeseen isoon oksaan, joka laitetaan roikkumaan luokan katosta. Passien ja kirjoittamisen avulla voidaan reflektoida ikätasoisesti luontotoimintaa ja yhdessä tekeminen lisää yhteisöllisyyttä tässäkin asiassa.

Valmiiseen tuotokseen kerätään mahdollisimman paljon ulkotoimintaan kannustavaa, yhteisöllisyyttä lisäävää materiaalia, vinkkien ja linkkipankin muodossa.

6 YHTEENVETO JA TUOTOS

6.1 Yhteenveto

Harjoittelu-aika Kantvikin koululla oli antoisa ja mieleenpainuva. Opin paljon uusia asioita koulun käytännöistä ja siellä ollessani, sain kokemusta myös siitä, miten nopeatempoinen koulun arki on. Muun muassa tästä syystä aloimme tilaajan kanssa pohtimaan, voisinko alkaa kehittämään valmista ulkotoimintamateriaalia opettajien käyttöön. Ajatuksena henkilökunnan työn helpottaminen ja ulos menemisen kynnyksen madaltaminen sekä yhteisöllisyyden vahvistaminen ulkotoiminnan kautta.

Meillä jokaisella on omanlainen luonto- ja ympäristösuhde, jota aletaan muodostaa jo lapsuudessa lähiluonnossa. Kaikenlainen luontokasvatus tukee luontosuhteen syntymistä ja edistää luonnontuntemusta. Koen että, Palmerin puumalli (Palmer 1998, 274) ja Jerosen & Kaikkosen talomalli (Cantell & Koskinen, 2004, 64), joita työssäni esittelin, ovat ympäristökasvatusmenetelmiä, joiden avulla voidaan suunnitella yhteisöllisyyttä lisäävää ulkotoimintaa ja käyttää niitä myös arvioinnin työkaluna.

Palmerin puumalli (Palmer, 1998, 274) havainnollistaa yksinkertaisuudessaan hyvin, miten eri elementit kytkeytyvät toisiinsa ja tukevat toisiaan. Palmerin puumallia tarkastellessa, voidaan ajatella että, koululla tapahtuva ulkotoiminta voisi toimia lasten vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden lisääjänä ja samalla se voi syventää heidän ympäristötietouttaan sekä lapsuuden kokemuksia, jotka mallissa kuvataan puun juuristoon kaiken perustaksi. Palmerin puumallin vahvin tekijä on yksilön oma kokemuksellisuus ja siitä syystä tämä voisi olla käytännön ulkotoimintaan ja ympäristökasvatustyöhön oivallinen väline.

Tätä ajatusta tuki myös lapsille järjestämäni ulko-oppitunnit, joista keräsin epävirallista palautetta tuntien päätteeksi. Lapset äänestivät peukkumittarilla, näyttämällä peukaloa ylöspäin, tunnin ollessa heidän mielestään mieleinen tai peukaloa alaspäin, jos tunti ei miellyttänyt. Keräämäni palautteen perusteella lapset pääasiassa pitivät ulkotunneista ja toivoivat niitä lisää. Osallisuuden näkökulma onkin tärkeässä roolissa, kun lähdetään viemään toimintaa ulos, se on osa koulun arkea ja perusopetuksen tehtävänä on edistää osallisuutta. Osallisuuden kokemukset auttavat vahvistamaan koko yhteisöä (Opetushallitus 2014, 18).

Kettunen & Laine (2018, 6) mainitsevat että ulkona luonnossa on tilaa liikkumiselle ja äänen käytölle. Luonto voi rauhoittaa levotonta mieltä ja antaa mahdollisuuden levähtää koulupäivän keskellä. Luonnossa mielikuvitus saa laukata vapaammin ja aistit herkistyvät. Nämä heidän mainitsemansa ajatukset ovatkin omimpiaan myös, kun pohditaan oppilaiden ulkona tapahtuvaa yhteisöllisyyttä tukevaa toimintaa.

Opinnäytetyöhön haastattelemini opettajien mukaan, heistä kaikki (4/4) vievät oppilaita ulos jo nykyisellään, mutta he toivoivat lisää aikuisresursseja sekä aikaa ja mahdollisuutta materiaalien tuottamiseen. Ulkona tapahtuva toiminta nähtiin kuitenkin mielekkäänä ja sitä haluttiin tehdä nykyistä enemmän. Kaikki haastateltavat kokivat että, valmiit materiaalit voisivat tukea heitä ulkotoiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

6.2 Tuotos

Kantvikin koululla ei ollut olemassa ulkotoimintaan ja yhteisöllisyyden lisäämiseen tukevaa materiaalia. Aineistosta esiin nousseiden tarpeiden perusteella, tarvetta luontotoiminnan tukemiselle Kantvikin koululla on olemassa.

Kehittämistyön tuotoksena syntyvä luontotoimintaopas tuo koulun henkilöstön käyttöön toimintaideoita ja innostaa laajentamaan toimintaa erilaisiin ympäristöihin. Samalla se kannustaa ja rohkaisee henkilökuntaa astumaan ulos luontoon oppilaiden kanssa. Valmis opas tuo helpotusta kiireisen arkityön keskelle ja sen avulla on vaivattomampaa suunnitella sekä toteuttaa yhteisöllisyyttä lisäävää toimintaa ulkona. Oppaan lopusta löytyvän linkkipankin avulla, henkilöstön on mahdollista laajentaa osaamistaan ja esimerkiksi valmistaa uusia materiaaleja omaan ja kollegojen käyttöön koululle.

Kettunen & Laine (2018, 6) mainitsevat että, luonnossa on tilaa liikkumiselle ja äänen käytölle. Luonto voi rauhoittaa levotonta mieltä ja antaa mahdollisuuden levähtää koulupäivän keskellä, siellä mielikuvitus saa laukata vapaammin ja aistitkin herkistyvät. Luonto mahdollistaa erilaiset työtavat, esimerkiksi taiteen ja tutkimisen saralla.

Luonnossa on mahdollista oppia uusia asioita ja samalla parantaa mm. lasten ryhmätyötaitoja ja sosiaalisia kykyjä, sekä rauhoittua kiireisen arjen keskellä (Polvinen, Pihlajamaa & Berg 2012, 12).

Valmiissa oppaassa esitellyt leikit ja vinkit tukevat myös ympäristökasvatusta monesta näkökulmasta katsoen. Polvinen, Pihlajamaa & Berg (2012, 9–10) mukaan, luontosuhteen rakentumiseen tarvitaan nimenomaan konkreettisia kokemuksia. Joten voidaan todeta, että ulos luontoon lähteminen koulun arkityön keskellä voisi parantaa oppilaiden luontosuhdetta.

Niin ikään Palmerin puumallin (1998, 273) mukaan, puun juuriin kuvatut merkittävät elämäkokemukset asettuvat koululla tehtävän työn ytimeen. Palmerin mukaan (mt., 277) oppijoille tulisi tarjota mahdollisuuksia inspiroitua luonnosta, mikä toimii mielestäni hyvin luontotoimintaoppaan matalankynnyksen ajatuksen johtotähtenä.

Parikka-Nihti & Suomelan (2014, 12) mukaan, lasten ympäristökasvatus voi alkaa oman lähiympäristön ihmettelyllä, tutkimisella ja havainnoimisella. Koulua ympäröivien luontokohteiden hyödyntäminen arjen työssä, on siis tärkeää myös ympäristökasvatuksen näkökulmasta.

Nämä seikat huomioon ottaen koulupäivän yhteydessä tapahtuva luontotoiminta voi auttaa myös parantamaan koulussa jaksamista ja viihtyvyyttä sekä yhteisöllisyyttä, sekä lasten että aikuisten keskuudessa.

Valmiissa menetelmäoppaassa esittelen aluksi lyhyesti ympäristökasvatusta ja luonnon hyvinvointivaikutuksia sekä yhteisöllisyyden merkitystä lasten ja nuorten elämässä. Sen jälkeen avaan oppaaseen erilaisia toiminallisia leikkejä ja toimintatapoja, joita voi soveltaa tehtäväksi joko koulun pihalla tai metsässä. Leikkien jälkeen esittelen myös muutamia eri-ikäisille helposti sovellettavia ulko-opetuksen keinoja, joihin löytyy materiaalit jo valmiiksi koulun omalta ulko-opetusvarastolta tai ulkoliikuntavarastolta. Oppaan viimeisille sivuille kerään linkkivinkkejä ulko-opetusta ja yhteisöllisyyttä tukemaan. Oppaaseen kootaan lisäksi turvallisuuden liittyviä seikkoja ja mainintoja suomalaisille tärkeistä jokaisenoikeuksista.

Oppaan tarkoitus on tarjota konkretiaa ja käytäntöä, josta mahdollisimman monen koululla työskentelevän aikuisen olisi helppoa napata omaan toimintaansa inspiraatiota yhteisöllisyyden edistämiseen. Erilaiset yhdessä tehtävät aktiviteetit luovat yhteisöllisyyttä ja lisäävät yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kun oppilaat työskentelevät yhdessä tiimeissä, he oppivat yhteistyötä,

kommunikaatiota ja ongelmanratkaisua. Yhteiset seikkailut luonnossa voivat myös vahvistaa ystävyys-suhteita ja luoda positiivista yhteishenkeä koulussa.

Lisäksi, kun oppilaat saavat mahdollisuuden osallistua aktiivisesti ympäristönsä tutkimiseen ja suojeluun, he kehittävät vastuullisuutta ja sitoutumista omaan yhteisöönsä. Tämä voi johtaa siihen, että he alkavat arvostaa ja huolehtia lähiympäristöstään entistä enemmän.

Seuraavana kuvaan oppaan sisällysluettelon:

- Tietoa oppaasta
- Johdatusta ulkona tapahtuvaan toimintaan
- Miksi ulos?
- Miten pääsen alkuun?
- Minne mennään?
- Rutiinit tärkeitä!
- Mistä löydän materiaalia?
- Toimintavinkkejä
- Linkkipankki

7 POHDINTA

Tämän opinnäyteyden tarkoituksena oli kehittää Kantvikin koulun yhteisöllisyyttä lisäävää ulkotoimintaa. Tarkoituksena oli selvittää keräämäni teoriapohjan, teemahaastatteluiden ja vertaisarvioinnin eli benchmarkingin avulla, miten voidaan saada tilaajan tarpeeseen yhteisöllisyyttä lisäävää materiaalia, henkilöstön käyttöön heidän työtään tukemaan? Ja millaisia yhteisöllisyyttä lisääviä toimintatapoja voitaisiin kerätä ja mistä? Tähän työhön käyttämäni kehittämistyön menetelmät olivat riittävät, aiheeseen sopivia ja ne tukivat toisiaan.

Nyt kun kehittämistyöni on valmis, ajattelen että sen tekeminen auttaa laajentamaan näkökulmaamme yhteisöllisten menetelmien käytöstä ulkona luonnossa. Kynnyksen madaltaminen oli yksi ajatus, kun lähdin kehittämistyötä tekemään ja nähdäkseni onnistuin siinä hyvin.

Oman näkemykseni mukaan, tekemäni materiaali voisi tulevaisuudessa rohkaista luontotoiminnan toteuttamisesta kiinnostuneita opettajia, nuorisotyöntekijöitä ja kouluvalmentajia sekä ilta- ja päiväkerhon ohjaajia viemään lapsia ulos luontoon matalammalla kynnyksellä. Eli näkisin että, tuotos vastaa tilaajan tarpeeseen saada ulkona tapahtuvaan ryhmäyttämiseen ja yhteisöllisyyden lisäämiseen materiaalia, henkilöstön käyttöön.

Koen että, lapsia kannattaa viedä rohkeasti ulos oppimaan, heitä osallistavia toimintoja hyödyntäen ja kokeilla itse, sopiiko työskentelytapa itselle tai kyseiselle luokalle. Omien kokemusteni mukaan lapset ovat usein hyvin innoissaan, kun pääsevät ulos luokahuoneesta pöytien äärestä pihalle. Pienikin hetki vaikka koulun pihamaalla, piiloleikkejä leikkien voivat lisätä luokan yhteisöllisyyttä. Tekemääni materiaalia kannattakin hyödyntää juuri sellaisina hetkinä, kun tuntuu että oma luokka kaipaa jotain yhteistä tekemistä ja keinoja yhteisöllisyyden lisäämiseen.

Ulkotoimintaa on mahdollista toteuttaa jokaisena vuodenaikana ja kaikilla keleillä. Ulos lähtemiseen luokan kanssa tarvitaan aikuiselta rohkeutta, ennakkoluulottomuutta ja ripaus seikkailuhenkeä. Mitä tarkemman struktuurin pystyy toiminnalle luomaan, sen helpompaa ulos menemisestä tulee. Näkisin että avoin keskustelu huoltajien suuntaan on tärkeää, kun tarvitaan esimerkiksi asianmukaista ja keliin sopivaa vaatetusta.

Tilaajan mukaan, on hienoa että, opinnäytetyöstä jää koulun tarpeisiin konkreettinen opas, jota voidaan hyödyntää myöhemmin. Tilaaja koki että, opas on rakennettu hyvin sellaiseen muotoon, että sitä on mahdollisimman helppo käyttää ja sitä pystyy sujuvasti lukemaan. Näihin

samoihin seikkoihin olen itse koettanut kehittämistyön tuotosta tehdessäni keskittyä ja tuntuu hyvältä, että tilaaja kokee myös samalla tavalla.

Esiteltyäni opinnäytetyöni tuloksia ja siitä syntyvän tuotoksen pääpiirteitä myös Kantvikin koulun opettajille, heistä ainakin osa oli valmis ottamaan vinkkejä oman toiminnan kehittämiseen toimintaoppaasta. Ja osa näki, että tulevaisuudessa ulos menemisen kynnyks voi madaltua oppaasta saatavien vinkkien myötä. Heidän mukaansa toimintaopas voi parhaillaan antaa inspi-raatiota ja uusia ideoita oppilaiden kanssa tehtävässä ulkotoiminnassa.

Kantvikin koululla on järjestetty luontokasvatukselle oma pieni huone, jota kutsutaan ulko-opetusvarastoksi, sen kaapeista ja hyllyiltä löytyy paljon valmista materiaalia luontotoimintaan ryhtymistä varten. Opinnäytetyössäni syntyvä tuotos sopisi hyvin ulko-opetusvarastoon tulos-tettavaksi näkyvälle paikalle. Sen lisäksi valmis opas olisi hyvä jakaa henkilökunnan käyttöön, myös heidän käyttämilleen sähköisille alustoille. Opasta voisi myös tulevaisuudessa käyttää apuna uusien työntekijöiden luontotoimintaan ryhtymisen perehdyttämisessä.

Opinnäytetyöhöni keräämäni haastatteluaineisto olisi voinut olla mielestäni runsaampaa. Olisin voinut koittaa haastatella useampia opettajia ja saaden siten laajempaa näkemystä aiheeseen. Muotoilemalla kysymykset eri tavalla, olisin voinut saada monipuolisempaa tietoa oppaan sisältöä ajatellen. Olisin voinut kysyä suoraan opettajilta joitain jo käytössä olevia, hyväksi ko-ettuja leikkejä ryhmäytymisen parantamiseen. Näin olisin saanut kerättyä valmiiseen oppaaseen heidän omia kokemuksiaan, hyvistä menetelmistä.

Luontokasvatukseen, ulko-opetukseen ja luontoliikuntaan on nykyään saatavilla suhteellisen runsaasti materiaalia verkosta, jos vain on aikaa ja halua sitä etsiä. Näkisin että tekemäni linkkipankki auttaa koulun henkilökuntaa löytämään materiaalia nopeammin, kun he sitä tarvitsevat ja opettajien kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta voin sanoa, että he olivat tästä samaa mieltä.

Tekemääni luontotoimintaopasta voisi jatkokehittää ainakin siten että, erilaisia ryhmäyttäviä ja yhteisöllisyyttä lisääviä toimintatapoja, olisi lajiteltu oppaaseen vuodenaikojen tai luokkata-sojen mukaan.

Toivottavasti tulevaisuudessa ulkotoiminta olisi ikään kuin sisäänkirjoitettuna lukujärjestykseen, jotta mahdollisimman moni lapsi pääsisi nauttimaan luonnossa tapahtuvasta toiminnasta nykyistä useammin myös koulupäivän aikana.

LÄHTEET

- Aarnio-Linnavuori, Essi 2017. Osallistavan ympäristötyön aakkoset. Teoksessa Silja Sarkkinen (toim.) Ympäristökasvatus teema 2017: Osallisuutta ilman seiniä, 10–13. Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry.
- Aro, Jari 2011. Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Yksilöllinen yhteisöllisyys. Seppo Kangaspunta (toim.) Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen, 35–60. (E-kirja.) Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.
- Cantell, Hannele & Koskinen, Sanna 2004. Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa: Hannele Cantell (toim.) Ympäristökasvatuksen käsikirja, 60–77.
- Cantell, Hannele 2021. Näkökulmia luontosuhteiden eriarvoisuudesta: Esimerkkinä vammaisten luontokokemukset ja luontosuhteet. Teoksessa Risto Haverinen, Kirsikka Mattila, Aleksi Neuvonen, Rinna Saramäki & Otso Sillanaukee (toim.) Ihminen osana elonkirjoa: Luontosuhteet, luontokäsitykset ja sivistys kestävyyskriisin aikakaudella. Sitra muistio 103–113. Viitattu 20.4.2025. <https://www.sitra.fi/wp/wp-content/uploads/2021/12/sitra-ihminen-osana-elonkirjoa.pdf>
- Cantell, Hannele & Aarnio-Linnavuori, Essi & Tani, Sirpa 2020. Ympäristökasvatus: Kestävän tulevaisuuden käsikirja. (E-kirja.) Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Hirsjärvi, Hilikka & Hurme, Helena 2022. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. (E-kirja.) Helsinki: Gaudeamus.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino Oy.
- Hämäläinen, Juha 2008. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja 9. Viitattu 17.4.2025. <https://doi.org/10.30675/sa.120849>
- Kantomaa, Marko & Syväoja, Heidi & Sneck, Sirpa & Jaakkola, Timo & Pyhältö, Kirsi & Tammelin, Tuija 2018. Koulupäivän aikainen liikunta ja oppiminen: Tilannekatsaus tammi-kuu 2018. Raportit ja selvitykset. Nro 2018:1. Opetushallitus: Helsinki. Viitattu 1.5.2025. <http://hdl.handle.net/10138/235517>
- Kiiski, Eero & Korhonen, Elina & Rissanen, Tarja & Vertanen, Jenni 2020. Luonto liikuttamaan; opas ryhmytymisen, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämiseen luonnossa. Viitattu 18.4.2025. <https://julkaisut.metsa.fi/wp-content/uploads/sites/2/2020/09/luontoliikuttamaan.pdf>
- Koivula, Merja 2013. Yhteisöllisyyden rakentuminen päiväkodin arjessa. Teoksessa Päivi Marjanen & Marjaana Marttila & Marjo Varsa (toim.) Pienten piirissä- Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Juva: PS-kustannus, 19–45.

- Korhonen, Heikki & Sorri, Hannele & Mahon, Maija & Snellman-Aittola, Marja & Parviainen, Ninni & Kantonen, Heikki 2023. Nuorten osallisuus oppilaitoksissa: Nuorten osallisuus ja nuorisotyön mahdollisuudet kouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvassa osallisuuden tukemisessa. Teoksessa Minna-Kerttu Kekki & Pirjo Kovalainen & Antti Ollikainen (toim.) Nuorten osallisuuden edistäminen: Nuorisoalan osaamiskeskusten näkökulmia ja työkaluja 65–71. Viitattu 20.8.2024. https://nuoretjaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/11/Koordinaatti_Nuorten-osallisuuden-edista%CC%88minen_syksy_2023_sa.pdf
- Laine, Aulikki & Kettunen, Anna 2018. Ulkona oppiminen innostaa. Teoksessa Aulikki Laine, Meri Elonheimo & Anna Kettunen (toim.) Loikkaa ulkoluokkaan- opas ulkona opettamiseen. Julkaisuja, 6–10. Ulvila: Plusprint Viitattu 14.8.2024. <https://ulkoluokka.fi/wp-content/uploads/2020/01/ulkoluokka-nettiin.pdf>
- Leppänen, Marko & Pajunen, Adela 2017. Terveysmetsä- Tunnista ja koe elvyttävä luonto. Keuruu: Gummerus.
- Luontoon .fi 2024. Viitattu 24.8.2024. <https://www.luontoon.fi/terveyttajahyvinvointialuonnosta>
- Nikodin, Joanna & Kokkonen, Annukka & Viberg, Katja & Lindberg, Samuli 2013. Yhteinen käsitys- Kestävän kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen sanasto ja käytännöt. Tallinna: K-Print Oy.
- Norlund, Sanna & Lind, Kimmo 2024. Benchmarking. Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimuksellisen kehittämistoiminnan webinaari, 12.3.2024.
- Ojasalo, Katri & Moilanen, Teemu & Ritalahti, Jarmo 2009. Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Helsinki: WSOY pro.
- Opetushallitus 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 13.8.2024. <https://eperusteet.opintopolku.fi/eperusteet-service/api/dokumentit/9217998>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021. Viitattu 13.8.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162984/OKM_2021_19.pdf
- Parikka-Nihti, Mari & Suomela, Liisa 2014. Iloa ja ihmettelyä: Ympäristökasvatus varhaislapsuudessa. Juva: PS-Kustannus.
- Palmer, Joy A. 1998. Environmental Education in the 21st Century: Theory, Practice, Progress and Promise. London: Routledge.
- Penttinen, Pekka 2023. Nuorisotyötä koulussa vai koulunuorisotyötä? Teoksessa Anna-Liisa Hännikäinen-Uutela & Pekka Penttinen (toim.) Koulunuorisotyö. (E-kirja.) Mikkeli: Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu.
- Polvinen, Kirsi & Pihlajamaa, Jussi & Berg, Pekka 2012. Luonnosta hyvinvointia lapsille ja nuorille. Kuvauksia luonnon hyvinvointivaikutuksista, palveluista ja malleista palveluiden kehittämiseen. Sitra ja Kansallinen hyvinvointiverkosto. Viitattu 13.8.2024. https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/Luonnosta_hyvinvointia_lapsille_ja_nuorille-2.pdf
- Selin, Anni & Maunu, Antti & Kannussaari, Kim & Heinonen, Laura 2015. Ryhmäilmiö- Ryhmän ohjaajan käsikirja. Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry. (E-kirja.) Pori: Brand ID Oy

- Sjöström, Mari & Ahonen-Walker, Mari & Myllymäki, Irmeli 2023. Koulunuorisotyön potentiaali esiin! Blogikirjoitus. Viitattu 10.5.2025. <https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2023/koulunuorisotyon-potentiaali-esiin>
- Suomen 4H-liitto 2025. Viitattu 5.4.2025. https://www.toptehtavat.fi/metsa/?task_c%5B%5D=447
- Suomen 4H-liitto 2020. Metsäsalapoliisit tutkivat luontoa: ohjaajan opas. Viitattu 10.5.2025. https://4h.fi/app/uploads/sites/2/2022/12/metsasalapoliisit_low.pdf
- Suomen partiolaiset 2025a. Viitattu 5.4.2025. <https://www.partio.fi/lippukunnille/partio-ohjelma/partiokasvatus/>
- Suomen partiolaiset 2025b. Viitattu 9.4.2025. <https://partio-ohjelma.fi/seikkailijat>
- Suomen perustuslaki 731/1999, 6§
- Thl 2023. Osallisuuden edistäjän opas. Viitattu 26.10.2024. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146717/URN_ISBN_978-952-408-088-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (E-kirja.) Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Viitattu 20.4.2025. <https://tenk.fi/fi/tiedevilppi/hyvatieteellinen-kaytando-htk>
- Vilka, Hanna 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin (E-kirja.) Jyväskylä: PS-kustannus.
- Yleissopimus lapsen oikeuksista 60/1991, 12 artikla

Haastattelut

Haastattelijana Heli Ahlqvist

H1 (H1) 2024. Kantvikin koulun opettaja. Kirkkonummi, 29.9.2024.

H2 (H2) 2024. Kantvikin koulun opettaja. Kirkkonummi, 1.10.2024.

H3 (H3) 2024. Kantvikin koulun opettaja. Kirkkonummi, 2.10.2024.

H4 (H4) 2024. Kantvikin koulun opettaja. Kirkkonummi, 1.11.2024.

LIITTEET

Liite 1.

Haastattelukysymykset:

Nykytila-

Millaisena näet Kantvikin koulun ulko-opetuksen tilanteen tällä hetkellä?

Ulkoalueiden hyödyntäminen-

Kuinka usein hyödynnät ulkoalueita työssäsi? Muutenkin kuin liikuntatunneilla

Haasteet-

Onko joitain asioita, mikä saattaa jarruttavat ulkotoimintaan ryhtymistä?

Kehittämisehdotukset-

Mitkä seikat lisääisivät ulkotoimintaan ryhtymistä?

Miten kehittäisit ulkotoimintaa Kantvikin koululla?

Millaista ulkotoimintaa haluaisit lisää työhösi?

Liite 2.

Benchmarking suunnitelma

Millaista ulkotoimintaa tutkittavassa kohteessa tehdään?

Millaista yhteisöllisyyttä ja osallisuutta tukevaa materiaalia löytyy?

Löytyykö kohteista valmiita oppaita, jos löytyy millaisia?